

Teoretic e destul de ușor de susținut că nu există propriu-zis un „curaj“ al literaturii sau al criticii, care n-ar face altceva — atunci când sînt „curajos“ implicate în social și politic, ca și în revoluționarea propriilor mijloace de expresie și investigare — decît să-și facă onest datoria sau meseria. Dar practic? E chiar atît de frecventă și de ușor de realizat această onestitate sau „moralitate a muncii pe care o faci“? De la biciuirea lui Aristofan încoace și pînă la graba contemporană cu care e „promovată“ satira socială, ca și după prețuirea de care se bucură uneori susținătorii ei, s-ar zice că nu. Pînă la urmă, tot curajul moralității e cel care-și asumă riscul de a „trage ponoasele“, pe cîtă vreme reductabila frică e cea care prosperă și „trage foloasele“. Să nu uităm că pînă și comediile lui Aurel Baranga au putut trece, decenii de-a rîndul, drept „curajoase“, chiar dacă făceau dreptate cu un telefon ministerial! Pentru că procedeul predilect al fricii, cel puțin în literatură și în critică, este mimarea curajului. Și, așa cum autorul dramatic, cînd nu are nimic de zis, încearcă măcar să pară curajos în ceea ce-ar fi putut zice, și criticul încearcă uneori să pară curajos, din frică. Numai că mimarea curajului critic, din frică, poate fi mult mai dăunătoare decît manifestarea „cinstită“ a fricii.

Oare nu sînt uneori propulsate, cu prea mult „curaj“ critic, ciudățenia, straniețata sau arbitrara ambiguitate șocantă a unor viziuni dramaturgice, regizorale sau scenografice, din „frica“ receptivității critice de a nu mai fi în

pas cu noii veniți și de a nu-și putea revendica apoi meritele „descoperirii“ și „încurajării“ acestora? Nu există prin provincie, dar și prin capitală, critici mai mult sau mai puțin tineri, care să trateze cu superioară condescendență o matură viziune regizorală realistă, organică și profundă, dar care să se ex-

CRONICA CRONICII TEATRALE

Consecvența criteriilor

tazieze în fața oricărei năzbitii regizorale adolescente? Nu sînt și critici cărora nu le scapă aproape nici un spectacol al „regiei tinere“, glossînd invariabil pe marginea unei originalități formale, care nu are altă justificare decît aceea de a fi intenționat, cu obstinație, să fie cît mai alături de text? Și nu avem oare, în astfel de cazuri, un exemplu tipic de „curaj“ din „frica“ și de travestire a „fricii“ în „curaj“ critic?

Dar cînd nu e vorba de creatori tineri, ci de cei de multă vreme consacrați, ori de instituțiile teatrale de veche tradiție, în comparație cu acelea mai noi, nu se manifestă uneori și aici, în forme specifice, „curajul“ și „frica“ unora dintre condeiele noastre critice? Cînd o instituție teatrală care și-a cîștigat un bine meritat prestigiu — fie că ar fi vorba de Teatrul Național, de „Bulandra“ sau de Teatrul Mic —, are totuși și cite una sau mai multe reprezentări nereușite, sînt oare acestea întotdeauna criticate cu aceeași severitate care se aplică nereușitelor unor alte instituții teatrale, ca „Vasilescu“ sau „Creangă“? Funcționează întotdeauna,

cu aceeași rigurozitate, aceleași criterii, atunci cînd cel căruia nu i-a izbutit un rol este un modest actor din provincie sau un „monstru sacru“ din capitală? Nu se „nuanțează“ prea mult, în astfel de cazuri, „curajul“ spiritului critic?

Omeneasca și justificata frică de a nu greși face însă în critică poate cele mai nesăbuite greșeli. Sigur că și frica asta de a nu greși este de mai multe feluri și se manifestă altfel la un critic începător decît la unul aflat în apogeul sau la apusul carierei. Pentru criticul începător de azi, din păcate, de multe ori, frica de a nu greși nu mai are în vedere în primul rînd aprecierea operei, ci posibilitatea cît mai durei contestări a acesteia, menită să-l afirme. Pentru criticul vîrstnic, frica de a nu greși e aproape o copilăroasă frică de a nu mai fi la fel de receptiv ca în tinerețe la tot ceea ce este nou și ea îl poate duce la încurajarea cuasi-nediferențiată a tuturor teribilismelor și estetismelor, mărțurisind tocmai în acest fel slăbirea vigoriei și întranșgenței critice!

Curajul cu care un critic promovează consecvent noul în dramaturgie ca și în arta spectacolului e poate cel mai important punct de reper al activității sale. Cînd însă bătălia aceasta se face pentru noutatea în sine, indiferent de valoarea ei reală, în spatele curajoasei combativități a criticului putem întrezări și „curajul“ fricii, chiar al fricii de a nu greși.

Omenește vorbind, poate fi totuși cineva deasupra „curajului“ și a „fricii“? Pentru o clipă, poate că nu. Dar pentru biata eternitate de-o clipă a cronicii, criticul e dator să fie. Și o poate face numai prin consecvența criteriilor sale.

MYOSOTIS